

Socialpædagogers faglighed giver mennesker med demens øget livskvalitet

Verne Pedersen, næstformand, Socialpædagogerne

I Socialpædagogerne har vi det seneste års tid styrket vores politiske indsats for at skabe opmærksomhed om, hvad socialpædagoger kan bidrage med på demensområdet. Det har vi, fordi vi ved, at socialpædagogiske metoder kan bidrage til øget livskvalitet for mennesker med demens. Og det har vi, fordi vi er af den overbevisning, at når socialpædagoger indgår i et tværfagligt, rehabiliterende arbejde med andre faggrupper, så styrkes borgerens psykiske velbefindende, sociale relationer og sundhed. Det er ikke alene med til at forebygge og nedsætte magtanvendelser, vold mod personalet og konflikter. Socialpædagogiske indsatser forebygger også ensomhed og styrker borgerens sanser, motivation for at deltage i meningsfulde aktiviteter, få overblik og struktur i hverdagen og styrker kommunikationen med borgeren.

Alt sammen parametre, der er med til at give den enkelte borger øget livskvalitet.

Gode erfaringer med kolonihaven

Det er endnu ikke så udbredt, at socialpædagoger arbejder på demensområdet i plejesektoren. Men i Viborg Kommune indgår fem socialpædagoger i et tværfagligt team, der arbejder med aktivitet og udvikling på ældreområdet - herunder også mange borgere med demens (1).

Kolonihaven er et projekt, som socialpædagogerne Camilla Thomsen og Gitte Lykke Mikkelsen har kæmpet for at få op at stå. For en udendørs forpligtende aktivitet som det at holde hus og have var oprindeligt ikke på listen over daglige gøremål i Viborg Kommunes ældrepleje. De to socialpædagoger stødte på tvivl og undren, da de første gang fremlagde deres idé om at få en fast kolonihavedag sammen med de ældre borgere.

"Der var ingen, der ville være med. Men vores mål var at give borgere, der normalt ikke kommer så meget ud, nogle naturoplevelser – og gerne som her under primitive forhold. Selv om mennesker med demens har svært ved at huske, så husker de gerne deres følelser. Og vi ser hver eneste uge, hvordan de her ældre mennesker lyser op, når de får lov til at grave kartofler, plukke jordbær, gå en tur i skoven eller bare sidde og nyde naturen og lytte til fuglene", siger Gitte Lykke Mikkelsen.

"Vi har kørt vores kolonihaveprojekt i fire år, og det er et super godt tilbud for de demente borgere, vi arbejder med. Mange af dem kommer sjældent ud, men vi oplever, at så snart de kommer inden for lågen herude, så smider de stokken og vender rumpen i vejret. Her får de oplevelser under åben himmel – en dag fuld af natur, nærvær, samvær og ro", fortæller Camilla Thomsen.

Erfaringerne fra Viborg Kommune viser, at når vi får mulighed for at bringe vores socialpædagogiske faglighed ind på demensområdet, så kan vi være med til at skabe sociale fællesskaber med nærvær, glæde og meningsfulde aktiviteter.

Borgerne bliver hørt og forstået

Kolonihaveprojektet er for mig at se et rigtig fint eksempel på, hvordan socialpædagoger er med til at tænke kreativt og nyt, tage udgangspunkt i bor-

gerens interesser og skabe nogle meningsfulde aktiviteter sammen med borgeren. På den måde bliver borgerens selvbestemmelse og selvstændighed styrket. Det er lige præcis det grundvilkår, at når borgeren føler sig hørt og forstået og får nogle positive oplevelser, er det med til at forebygge uadægerende adfærd og de konfliktsituationer, denne adfærd kan medføre. Vi har gode erfaringer med, at socialpædagoger og socialpædagogiske indsatser på den måde er med til at forebygge og begrænse magtanvendelser over for demente.

Den socialpædagogiske faglighed

Men hvad er det socialpædagoger kan og gør ud over at tænke kreativt og nyt?

Socialpædagoger er uddannet med afsæt i en grundtanke om, at alle mennesker udgør en ressource i samfundet. Alle mennesker har ret til at leve et godt, værdigt og meningsfuldt liv, hvor deres personlige integritet bliver respekteret, og hvor de har mulighed for selvbestemmelse og medbestemmelse i eget liv. Derfor er det en væsentlig pointe, at man som socialpædagog skal møde det enkelte menneske der, hvor det er. Man skal som professionel understøtte mennesker i, at de udnytter deres ressourcer mest optimalt, udvikler sig og skaber forandringer i deres liv. Forandringer, der giver mening for dem, styrker deres identitet og giver dem livskvalitet.

Relationsarbejdet skaber værdi

Relationsarbejdet er et væsentligt omdrejningspunkt for socialpædagoger, hvor vi opbygger en tillidsfuld relation til borgeren, som fundamentet for at kunne støtte borgeren i læring, udvikling og trivsel. Relationsarbejdet er med til at styrke og kvalificere borgeren til at kunne mestre sit eget liv – så godt som muligt ud fra de forudsætninger, den enkelte har.

Det er det, vi gør som socialpædagoger i arbejdet med demente. Det er også det, vi gør i arbejdet med andre målgrupper. F.eks. arbejder rigtig mange socialpædagoger med mennesker med kognitive funktionsnedsættelser som f.eks. udviklingshæmning, hjerneskade o.lign.

Mennesker med udviklingshæmning har en højere risiko for at få demens. Derfor har mange af vores medlemmer stor erfaring i at arbejde med denne borgergruppe med demens. Målgruppen kræver en anden opmærksomhed på demenssymptomer, for der kan være udfordringer med at skelne symptomer på demens fra de øvrige kognitive udfordringer. Men også på dette område gælder, at indsatsen skal tilpasses den enkeltes funktionsniveau og behov.

F.eks. har mange borgere med demens – med og uden udviklingshæmning – brug for hjælp til at få overblik og struktur i hverdagen, og der vil socialpædagoger tilpasse strukturen borgernes situation f.eks. ved brug af visualisering og billeder, brug af faste procedurer og rytmer i hverdagen og andre tryghedsskabende tiltag.

Tværfaglighed er nødvendigt

Jeg mener ikke, at socialpædagoger skal erstatte andre kompetente faggrupper på demensområdet. Derimod er det min pointe, at socialpædagoger og sundhedsfagligt personale i højere grad bør indgå i et tværprofessionelt samarbejde. Det styrker indsatsen over for borgere med demens, når vi bruger hinandens forskellighed og særlige kompetencer. Og det skaber i højere grad en helhedsorienteret indsats, hvor der både bliver taget højde for borgerens sociale, psykiske, kognitive og fysiske situation.

Den personcentrede omsorg

Vi er opmærksomme på, at der i mange år er blevet arbejdet med socialpædagogiske metoder i forbindelse med pleje og omsorg for mennesker med demens, der er langt inde i deres sygdomsforløb. Det har vi meget respekt for. Vi er glade for, at socialpædagogikken kan bruges til at fremme den personcentrede omsorg.

Socialstyrelsen har dokumenteret, at brugen af socialpædagogiske metoder har en betydelig positiv effekt på adfærdsmønstre hos mennesker med demens (2). Det kan vi godt genkende fra de andre områder, hvor vi arbejder med lignende metoder over for personer, der er i udsatte positioner eller har en funktionsnedsættelse.

Selv om socialpædagogikken tager udgangspunkt i et udviklingsperspektiv, så er vi også meget bevidste om, at omsorgen er en grundlæggende forudsætning for, at mennesker i udsatte positioner kan trives og udvikle sig. Den engelske psykolog Tom Kitwood siger, at vi ikke kan fungere som mennesker, hvis ikke vi får opfyldt vores basale behov (3). Det er jeg enig i. Derfor passer den personcentrede omsorg fint ind i den socialpædagogiske kernefaglighed.

Den tidlige indsats

Ud over vores generelle arbejde på demensområdet, har vi særligt fokus på at styrke den socialpædagogiske indsats i forhold til hjemmeboende med demens.

Den tidlige indsats er målrettet de familier, hvor den ene part får en demensdiagnose på et tidligt tidspunkt i sygdomsforløbet og i en tidlig alder. Det er en stor udfordring for hele familien, når den ene ægtefælle får en demenssygdom. Derfor

ligger der en vigtig opgave i at få skabt sig en ny tilværelse, hvor man som familie finder en ny mening med livet ud fra de forudsætninger, der gælder for den enkelte familie. Her ser vi store muligheder i, at socialpædagoger kan støtte familierne i at tackle den nye situation, og støtte de demente i at indgå i sociale relationer og fællesskaber, hvor de får mulighed for at snakke med hinanden, lytte til hinanden, gøre noget sammen og støtte hinanden i at skabe sig en ny mening med livet.

Inkluderende fællesskaber

Vi kan se, at der skyder flere spændende tilbud om aktiviteter og socialt samvær op rundt om i landet, hvor hjemmeboende med demens i den tidlige fase får mulighed for at indgå i sociale fællesskaber med andre, der også har en demenssygdom. Der er ikke tvivl om, at det har stor værdi for de mennesker at være en del af et socialt fællesskab. Som Annette Andersen, der selv har demens, siger: *"Det gode ved at være sammen med andre mennesker, der har det på samme måde som én selv, er, at ingen stiller spørgsmål ved, om det jeg siger nu også passer. Ingen kigger mistroisk på én. Ingen kigger skævt til én. I stedet går folk positivt ind i det og vil gerne høre mere om, hvordan jeg har det. Her kan jeg bare være mig selv. Det er så dejligt"* (4).

Derfor vil vi gøre en særlig kommunal indsats sammen med vores ti kredse for, at der bliver oprettet flere socialpædagogiske tilbud lokalt i kommunerne for hjemmeboende med demens. Tilbud, der skal være med til at styrke borgernes sociale relationer, samarbejde med og aflaste de pårørende, og tilbyde aktiviteter, der tager udgangspunkt i borgerens interesser og behov.

Borgerne skal have mulighed for at deltage, få medindflydelse og selv bidrage aktivt til at skabe sig en ny tilværelse på egne præmisser. På den måde kan de i højere grad få magt over eget liv og føle sig inkluderet i et socialt fællesskab. Det er der meget livskvalitet i.

Bidrag til national demenshandleplan

Ud over det lokale, kommunale niveau er vi også meget glade for at have fået lov at bidrage til det igangværende arbejde med den nationale demenshandleplan for 2025. Vi har en plads i ministeriets følgegruppe og er også inviteret med til at sidde i Sundhedsstyrelsens referencegruppe til et fagligt oplæg, der skal identificere udfordringer og løsninger på området. I det regi er der nedsat seks arbejdsgrupper, der skal lave skriftlige input til arbejdet med det faglige oplæg, og her har vi plads i arbejdsgruppen omkring Pleje, Omsorg, Rehabilitering og Palliation. Det er nogle vigtige poster, og vi er meget optaget af her i organisationen, hvordan vi konstruktivt bidrager til at løfte den socialpædagogiske faglighed ind i handleplanen. Det er et spændende arbejde, som vi ser et stort og vigtigt potentiale i.

Aktiviteter for socialpædagoger på området

Derudover har vi en del initiativer på tegnebrættet, som vi først skal til at i gang med at udarbejde, herunder mulige tiltag over for de af vores medlemmer, der arbejder på demensområdet. Jeg ser personligt meget frem til denne proces og til at følge udviklingen af demensområdet. Det er dejligt, at der nu er kommet politisk fokus på dette store og vigtige område, og jeg glæder mig til at følge med i, hvordan vi socialpædagoger bidrager til gode, fagligt stærke løsninger til glæde og gavn for mennesker med demens og deres pårørende.

(2) Muusmann Research & Consulting: Dokumentation af socialpædagogik som metode til at forebygge magtanvendelse, Styrelsen for Social Service/2006

(3) Kitwood, Tom: En revurdering af demens, Gyldendal Akademisk/2003

(4) Thomsen, Ulla & Kabel, Steen: Demens forandrer livet, Konsulentfirmaet Inquiry/2015